

Kultur-bulletinen

Kultur-i-Roslagen

Nätverksblad för Norrtälje kommuns kulturliv
Utgiven av Norrtälje kommun / Kultur & Fritid nr x/månad 2002

Föreläsningar och hålor

En föreläsningkväll - kan de va nåt? Var inte det en folkbildningsaktivitet som man höll på med innan TV:n fanns, i "hörsalen" på Folkets Hus eller bibblan? Kanske det. Men Kultur & Fritid i samarbete med ABF och Sensus arrangerar i alla fall en hel serie sådana under hösten. Läs mera här nedan.

Den minnesgode erinrar sig kanske att redaktör'n en gång i tiden uttalade sig i lokalbladet om en "håla" och avsåg därvid en ort i kommunens sydvästra delar. Nu visar det sig att det där med "hålor" faktiskt börjar bli ett vedertaget begrepp, sedan det statliga Stadsmiljörådet publicerat "Svenskt Håindex"!

Även detta läser du mera om i denna den första bulletinen efter solsommaren 2003. Plus en del annat.

redaktör'n

Medeltida föreläsningar

Vi firar ju att Sveriges enda helgon fyller 700 år i år, det har väl inte undgått någon? Och visst har det varit mycket kring Birgitta. Kanske för mycket?

Men det återstår fortfarande några arrangemang. Bl.a. har Kultur & Fritid i samarbete med de båda studieförbunden ABF och Sensus tagit sig före att försöka locka människorna till en serie föreläsningar under hösten. Summa 6 st föreläsningar blir det och de inträffar under lika många onsdagar under hösten. På Finsta gård. Såklart.

Serien har fått namnet "Onsdagar med Birgitta" och kommer att ha teman som anknyter till Birgitta eller mera allmänt till hennes samtid, medeltiden. Varje kväll medverkar tvenne föreläsare under ett gemensamt tema. Tanken är att det inte bara ska föreläsas utan att det också ska kunna uppstå en dialog, eller t o m debatt, mellan föreläsarna eller med publiken.

Under kaffepausen och efteråt kommer det att finnas möjligheter att köpa böcker och att få dem signerade. Och det är inte vilka författare som helst som du kan få autograferna av! Några exempel:

Lundaprofessorn emeritus **Birger Bergh**, för den bredare allmänheten känd för sina spirituella inlägg i "Fråga Lund" och aktuellt med sin populärvetenskapliga bok om Birgitta med undertiteln "åttabarnsmor och profet", inledde hela serien i onsdags 27/8 när han i en underhållande och synnerligen uppskattad föreläsning inför sextioåttal intresserade åhörare ifrågasatte gudomligheten i Birgittas uppenbarelser.

Nästa föreläsning inträffar onsdagen 10 september när **Gunnar Brusewitz** och **Jens Wahlstedt** ska prata. Inte så mycket om helgon, men väl om medeltiden och om skärgården i Roslagen och synen på naturen på den tiden.

Den 15 oktober pratar välkände debattören, historikern och författaren **Dick Harrison** (bild) om Digerdöden. Samma kväll pratar idéhistorikern **Ronny Ambjörnsson** om det muslimska inflyandet på Europa under medeltiden.

Serien avslutas den 22 oktober med **Ebba Witt-Brattström** (bilden nedan) och **Maja Hagerman**. Ebba W-B har helt nyligen utkommit med en bok med Birgittas himmelska uppenbarelser i urval som fått den något lustiga titeln "I dig blev den store Guden en liten pilt". Urvalet består av uppenbarelser hämtade från Birgittas tid i Sverige, innan hon for till Rom, när hon levde som hustru och mamma. Så här skriver förlaget om boken:

"Dessa utdrag räknas sällan som de viktigare i de högstämda utgåvorna. Få idag vet nog ens om hur levande, vardagliga och blodfulla hennes religiösa uppenbarelser framstår vid en läsning. Birgitta var stormanshustru från början, och det var från det livet som hon hämtade liknelserna, från bryggnings, bakning och barnavård.

Heliga Birgittas uppenbarelser och hennes politiska gärning har haft en helt enastående inverkan på den kristna världen. Ebba Witt-Brattström anlägger sitt helt egna perspektiv på en av våra mest kända svenskor. De ger en spännande, läsvärd och lite oväntad bild av vårt stora helgon."

Här har du hela det återstående programmet:

ons 10/9 Medeltiden i Roslagen

Gunnar Brusewitz: "Medeltidsmänniskans syn på naturen" och **Jens Wahlstedt:** "Roslagens skärgårdsfiske på medeltiden"

ons 24/9 Bilden av Birgitta

Ingemar Lindaräng: "Synen på Birgitta - då och nu" **Lars Bergquist:** "Birgittas religiositet"

ons 8/10 Birgitta – vem var hon?

Luca Cesarini: Mission impossible: "Birgittas resa till Rom" och **Syster Beata:** "Varför blev Birgitta helgonförklarad?"

ons 15/10 Medeltiden i Europa

Dick Harrison: "Birgitta och digerdöden"

Ronny Ambjörnsson: "Öst och väst – om muslimskt inflytande på Europa under medeltiden"

ons 22/10 Kvinnan Birgitta

Ebba Witt-Brattström: "Birgitta som författare och feminist" och **Maja Hagerman:** "Birgitta och andra starka medeltidskvinnor"

Jämställ kultur med idrott och motion!

I en artikel i tidningen Kommunaktuellt nr 18/2003 skriver Amatörkulturens samrådsgrupp följande: "Villkoren för kulturutövande idag är orättvisa jämfört med dem för idrottsutövande. Idrott med barn och ungdom stöds av staten oberoende av ålderssammansättning i föreningen eller riksorganisationen. Stöd till kultur (via Ungdomsstyrelsen) ges enbart till projekt eller föreningar med minst 60% av medlemmarna i åldern 7-25 år. Kultur främjar likväl som idrott av samhället värderade mål som hälsa, kreativitet, prestationsförmåga, välbefinnande, kamratskap och demokrati. Inom kulturområdet deltar dessutom barn, ungdomar och vuxna jämlikt i gemensamma aktiviteter. Kulturarvet levandegörs och bevaras. Slopa orättvisorerna vad gäller verksamhetsstöd till barn och ungdomar som tillhör olika föreningar eller verksamheter. Jämställ kultur med idrott!"

Som Bulletinen tidigare rapporterat har man från Kulturdepartementet föreslagit att motion och kultur skall jämföras på arbetsplatser: likaväl som arbetsgivaren får göra avdrag för subventioner till personal som går på gym eller annan motion så tycker man att arbetsgivarna också bör stimuleras att utfärda "kulturcheckar" till sina anställda.

Att kultur befrämjar hälsan anses numera bevisat. Nu väntar vi bara på att kulturen i det avseendet ska bli lika gynnad av samhället som idrotten...

Konsthallen fyller 20 år

Norrtälje Konsthall såg dagens ljus 1983. Följaktligen firar man i år 20-årsjubileum. Man börjar bli vuxen... Firandet äger rum lördagen den 13 september med ett helaftonsprogram som börjar kl 17 och håller på till midnatt. Förutom att titta på den pågående utställningen av Peter Ern och Anders Jansson så blir det bildspel, dans och matservering samt underhållning av mycket blandat slag: Susanne Alfvengren, Beat Rockers och Miss Universum står på scenen (dock inte samtidigt, kan man förmoda. Men man vet aldrig när det gäller Norrtälje konsthall...).

Höstens utställningar är

- ?? Jaakko Valo, som ställer ut skulptur, relief och måleri 27/9 – 31/10
- ?? Magnus Bårtås, som ställer frågor genom videoinstallationer 8/11 – 13/12
- ?? Sedan blir det julsalong i Norrtälje konstförenings regi 20/12 – 18/1

*Jaakko Valos
miniatyrskulptur
"Kirkonrakentajat"
("Kyrkobyggare")
63x32x10 cm, 2001)*

Föreläsningsserien om samtidskonst fortsätter, och det är Torun Ekstrand, konsthallen förra intendent, som börjar med en föreläsning om Polsk samtidskonst den 17/9 kl 19. Sven-Olov Wallenstein, lektor vid konstfack, kommer till hallen den 22 oktober för

att prata om "konstkritikens förvandlingar" och höstens serie avslutas med konstnären Tomas Broomé, som den 2 december ska prata under den något obskyra samtidskonstiga rubriken "Verk mellan entropi och extropi".

Motorsågskonst i Hallsta

I Hallstaviks konsthall visar Häveröbygdens konstförening motorsågsskulpturer av Hans Gustafsson. Bl.a. "örnbysten" här nedan. Vernissage den 4 sept kl 18-20. Utställningen pågår sedan till den 22 september.

Rimbo är, per definition, en håla!

Undertecknad gjorde en grov fadäs för några år sedan när jag kallade Rimbo för "en håla". Ursäkter framfördes, men samtidigt konstaterade jag att det finns massor av "hålör" i Sverige och att det, även om uttrycket har en negativ klang, inte alls behöver vara negativt att vara född och bosatt i en "håla". Själv uppvuxen i en sådan (Åtvidaberg/Östergötland) menar jag t.ex. att det kan vara en av de bästa miljöerna för ett barn och en perfekt bostadsort för småbarnsfamiljer. Trygghet, närhet, alla-känner-alla, nära naturen osv.

Det som kan vara negativt med en håla är kanske när man blir tonåring när det obefintliga utbudet av allting går hålan till en öken. Och samma sak kan gälla för den som sett barnen flyga ut och har ett behov av kultur och nöjen etc.

Men vad är då, per definition, en "håla"? För nu finns det faktiskt en definition, antagen av Stadsmiljörådet, som sorterar under det statliga Boverket. Stadsmiljörådet har, i sin tidning *Urban* nr 42/2003 presenterat "en banbrytande metod för tätortsanalys" som man kallar "svensk Håindex/Swedish Hole Index", och som skall vara "ett unikt system för att klassificera svenska hålör... ...för att få slut på det diffusa och ovetenskapliga snacket om att 'det här är en jävla trist håla'!"

En håla är ett litet samhälle, men det får inte vara för litet, för då klassas det som ren landsbygd. För att en ort skall vara kvalificerad att kallas en äkta håla skall följande grundkriterier vara uppfyllda:

Det skall finnas

1. minst en affär – helst en trist Konsumbutik
2. minst en lågstadieskola
3. minst en bensinstation
4. minst en korvkiosk där ungdomar hänger
5. minst en kyrka – gärna frikyrklig
6. minst ett typisk hyreshus, helst grårappad 3 våningslänga, lagom underhållen.

Dessa 6 punkter är minimikrav. Uppfylls minst 5 av punkter ges en grundpoäng om 10p. Men eftersom även städer uppfyller ovanstående krav måste man, för att få korrekta mått, studera orten närmare och ge tilläggs-poäng för förvärrande omständigheter och avdrag för förmildrande dito.

Förvärrande omständigheter, som alltså ger pluspoäng, är:

- +1p till alla orter i Småland samt till Sjöbo
- +1p om orten är en typisk bruksort där alla jobb hänger på om platschefen och börsklipparna i Stockholm sköter sig. Dock räknas pluspoäng även för nyligen nedlagda bruk.
- +1p ges om hålstämningen är utpräglad. Goda exempel är halvfeta öldrickande raggare och vuxna som går klädda i joggingdress
- +1p till orter med utpräglad frikyrklighet

Systemet innehåller också en fri-poäng som varsamt kan utdelas efter egen bedömning.

Förmildrande omständigheter, som ger vardera en minuspoäng, är t.ex. om orten

- har en högstadieskola
- har ett gymnasium
- är centralort i sin kommun
- har ett systembolag (utlämningställen är OK)
- har reguljär tåg- eller flygtrafik
- har ett tilltalande, stadslikt och gulligt centrum
- ligger naturskönt eller vid en kust
- är välkänd för allmänheten
- har en befolkning över 5.000 personer, ytterligare minuspoäng om orten har fler än 15.000 invånare
- har ett rikt kulturliv

Sedan är det dags att summera. Orter med poäng lägre än 0 är oftast lite större städer. Om orten har fått slutpoäng mellan 1 och 5 handlar det om måttliga hålör, de med poäng mellan 6 och 10 är riktiga hålör och de med fler poäng än 10 är svårt förfärliga hålör.

Redaktörn har naturligtvis applicerat systemet på några av den egna kommunens orter och har kommit fram till följande mycket intressanta slutsummor:

Norrtälje	-2
Rimbo	7
Hallstavik	8
Älmsta	8
Åtvidaberg	7

Alltså: Rimbo är, enligt högst vetenskapliga beräkningar, grundande på Stadsmiljörådets anvisningar, per definition en riktig håla. Vilket skulle bevisas. Hallstavik och Älmsta än mer. För att bevisa under-tecknads oförvitlighet har även Åtvidaberg tagits med som jämförelseobjekt, och resultatet visar att redaktörn inte har så mycket att yvas över, med sitt ursprung i en riktigt genuin svensk bruks-håla!

Norrtälje, som av många ungdomar betraktas som en riktig håla – åtminstone vintertid – faller på att orten är lite för stor, på kusten, på kulturutbudet och på gulligheten medan tätorter som Svanberga, Skebo och Rånäs m.fl. faller på att grundkriterierna inte uppfylls; de är helt enkelt för små och sålunda talar vi i dessa fall om ren och charmig landsbygd!

Vill du kontrollera mina uppgifter? Gå då till källan genom att besöka www.stadsmiljoradet.org och klicka dig fram till tidningen Urban.

redaktör'n

"Ung i Hallstavik"
foto: Curt Larsson
(1986)

Tabla

Den 17 september kommer den indiska tabla-virtuosen Suranjana Ghosh till Norrtälje för att, tillsammans med sin svenske kollega Jonas Landahl, genomföra en tabla-workshop för slagverkseleverna på musikskolan. På kvällen samma dag blir det sedan konsert där vi också får möta tablan i ett spännande möte med den svenska folkmusiken.

Suranjana Ghosh har erhållit en hel rad prestigefyllda utmärkelser i tablaspel och gjort många framträdanden både i Indien och i Europa. Hon har spelat tabla sedan barnsben och är flitigt anlitad som både lärare och solist. Det är mycket ovanligt att kvinnor spelar tabla, men Suranjana gör det och hon gör det på en ovanligt avancerad nivå!

Jonas Landahl är en slagverkare som spelar och undervisar i tablaspel. Han har nyligen utkommit med den första svenska studieboken i ämnet "Börja spela tabla".

Tablan är ett av de viktigaste instrumenten i indisk musik, särskilt i norra delarna av landet. Tabla används som soloinstrument, i vokal- och instrumentmusik och till dans. Den förknippas starkt med traditionell indisk raga-musik, men har med åren fått en bredare användning och förekommer allt oftare även i västerländsk musik och, naturligtvis, i cross-over och världsmusik-sammanhang.

"Det är svårt att motstå variationerna och det rika trumspråket. Tabla är rytmiskt, tonmässigt och uttrycksfullt. Har man väl fått smak på att själv frambringa de magiska ljuden finns ingen återvändo...", skriver Jonas Landahl i sin presentation av den workshop som eleverna i Norrtälje nu ska gå på.

Suranjana Ghosh

Slafat

Skärgårdssmak, EU-projektet som stödjer hantverk och mat från svenska-åländska-finska skärgårdarna, har denna vecka vernissage på en konsthantverksutställning på Rosendals Trädgård. Den 28 augusti kl 18-20 inviger man och utställningen pågår sedan till den 21 september. Från Roslagens skärgård medverkar keramiker Ernst Heissenberger, Furusund, Maud Löfstedt, Tjockö (ull och skinn), textilaren Lena Svenonius, Väddö och Tord Jansson, Rådmansö.

Tord gör traditionella bruksföremål i trä och järn, bl.a. de s.k. slafaten nedan. Slafaten, som görs av alträ och ytbehandlas med linolja eller äggtempera, har en lång tradition i skärgården. Redan under 1500-talet användes de som förvaringskärl och matskrin under sjöfärder.

Slafat, Tord Jansson, Rådmansö

Om ondskan

"Benny Haag har med sin enmansshow Ondskan träffat teatervärlden i solarplexus", skrev DN:s teaterrecensent om Riksteaterns dramatisering av Jan Guillous självbiografiska roman. Den kommer nu till Norrtälje, närmare bestämt till Roslagsskolans aula torsdag den 4 september kl. 19. Kan du hitta någon anledning till att inte gå och se den?

Visvänner – se hit!

Miss a inte konserten VISFEST med Evert Ljusberg och Stefan Ström på lördag 30/8 kl 18 på Pythagoras. Dagen därpå, söndag 31/8 kl 14, blir det mera visor när Viscafé Tullen har säsongspremiär.

**Kulturbulletinen
Kultur-i-Roslagen**

utges av
NORRTÄLJE KOMMUN/Kultur & Fritid
Box 805, 761 28 NORRTÄLJE
Redaktör: Björn Ahlsén
Tel 0176-713 29 eller 070-311 49 18
e-post: bjorn.ahlsen@norrtalje.se

NORRTÄLJE KOMMUN
KULTUR & FRITID